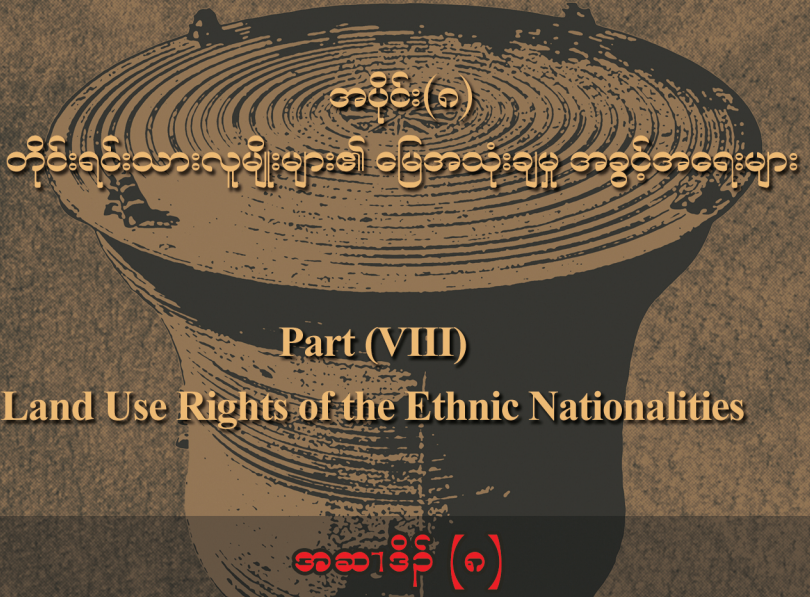

..... “ ပုၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဆူၣ်အိၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ လၢတၢ်ဒူးတၢ်ယၤအယိမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ န့ဆၢၣ် အတၢ်မၤဟးဂီၤအယိမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ မ့တမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အဂ့ၢ်အဂ့ၢ်တဖၣ်အယိမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ ထံဖိကီၢ်ဖိတဂၤအံၤ ဘၣ်ပၣ်တၢ်ကွၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢ၊ ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်ဝဲအံၤဝဲအံၤ လီၢ်ခဲ၊ တၢ်မိၣ်ဟဲက့ၤဒီး ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်က့ၤတၢ်လၢ၊ အလီၢ်အကျဲဒၣ်ဝဲန့ၣ်၊ တၢ်ကဘၣ်သ့ဝဲ ထံကီၢ်အါဘျၣ် အတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၣ်လၢ၊ အဂ့ၢ်ကတၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်အပတီၢ်လၢ၊ အထီၣ်ဘးပုၤကူပုၤကညီအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် ကဘၣ် တၢ်သးကျဲၤန့ၢ်အိၤဒ်သီး ကက့ၤမၤဘၣ်က့ၤဝဲဒၣ် ဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ၊ အဘၣ်ဘျီဘၣ်ဒါဒီး ဂ့ၤဂ့ၤ ဘၣ်ဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ”

ပြည်ထောင်စုလူမျိုးတို့၏ မြေအသုံးချမှု နှင့် မြေပိုင်ဆိုင်မှု

၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့၊ မြေအသုံးချမှု မူဝါဒမူကေ့ကော်မတီ၏ အစည်းအဝေး

တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ကဆိးကါပီၣ်ခိၣ်လၢ၊ အဘၣ်ထွဲဒီး ထံဖိကီၢ်ဖိကလုၢ်ဒူၣ်ထၢတဖၣ်

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ အမျိုးသားပြေအသုံးချမှု မူဝါဒမှ ကောက်နုတ်ထားသော

အပိုင်း(၈)
တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေအသုံးချမှု အခွင့်အရေးများ

Part (VIII)
Land Use Rights of the Ethnic Nationalities

အဆုတ် (၈)
တပ်ခွဲတပ်ယပ်တပ်ထွဲဒီး တပ်ကဆိးကါဟိန်ခိန်လၢ အတပ်ထွဲဒီး
ထံပိကီပိကလုဒ်ဇုန်ထၢတပန်

ပွိုင့် - ရိုးရာဝန်းကျင်မြှင့်တင်ရေးအဖွဲ့မှ စီစဉ်ထုတ်ဝေသည်။

အပိုင်း (၈)

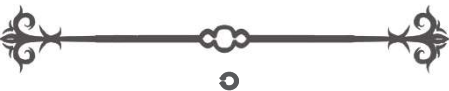
တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေအသုံးချမှုအခွင့်အရေးများ

(၆၄) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့၏ ရိုးရာမြေအသုံးချမှု အလေ့အကျင့်များကို သိရှိ လိုက်နာကျင့်သုံးရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ ရိုးရာမြေအသုံးချမှု အခွင့်အရေး အပြည့်အဝရရှိရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ ယင်းအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်နိုင် ရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ ဘက်မလိုက်သောအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်း စဉ်များကို အသင့်အသုံးပြုနိုင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း ရိုးရာမြေအသုံးချမှု စနစ်ကို အမျိုးသားမြေဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

(၆၅) မြို့နယ်မြေအသုံးချမှုကော်မတီ၏ ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာ အုပ်စုမြေအသုံးချမှုကော်မတီများ ပါဝင်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြင့် မြေအသုံးချမှုမြေပုံနှင့် မှတ်တမ်းများကို အောက်ပါတို့အတွက်ပြုစုပြင်ဆင် ရန် တာဝန်ပေးအပ်ရမည် -

- က။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ နေထိုင်သည့် သို့မဟုတ် ယင်းတို့၏ စားဝတ် နေရေးအတွက် မြေအရင်းအမြစ်များကို ရိုးရာလေ့အရ အသုံးပြုသည့် နယ်မြေဒေသများတွင်မြေကို လက်ဝယ်ထားရှိမှု၊ အသုံးချမှု၊ မြေတည် ရှိမှုနှင့် ခွဲဝေလုပ်ကိုင်မှုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကိုအမှန်အ တိုင်းသိရှိနိုင်ရန်၊
- ခ။ မြေအသုံးချမှု စီမံကိန်းများရေးဆွဲရာတွင် လူမှုရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်း ကျင်နှင့် စီးပွားရေးကိစ္စရပ်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်၊

PART (VIII)

Land Use Rights of the Ethnic Nationalities

- (64) Customary land use tenure systems shall be recognized in the National Land Law in order to ensure awareness, compliance and application of traditional land use practices of ethnic nationalities, formal recognition of customary land use rights, protection of these rights and application of readily available impartial dispute resolution mechanisms.
- (65) Duties shall be assigned for the preparation and revision of land use maps and records through public consultation processes by the ward or village tract land use committees under the supervision of the township land use committee, in order to:
- a. Have accurate understanding of information related to land possession, land use, land availability and allocation in the area where ethnic nationalities live or traditionally use land resources for their livelihoods;
 - b. Conduct land use planning that considers social, environmental and economic issues;

အဆၢဒိၣ် (၈)

**တၢ်ခွဲတၢ်ယၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ကဆိးကါဟီၣ်ခိၣ်လၢ အဘၣ်ထွဲဒီး
ထံဖိကီၢ်ဖိကလုၣ်ဒုၣ်ထၢတဖၣ်**

(၆၄) လၢတၢ်ကပိၣ်ထွဲဒီး မၤထွဲတၢ်ကဆိးကါဟီၣ်ခိၣ်တၢ်လီၤဒ် ထံဖိကီၢ်ဖိကလုၣ်ဒုၣ်ထၢတဖၣ် အလုၣ်လၢထူသန့ဒီး တၢ်ဘျၢအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ၊ လၢတၢ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ခွဲတၢ်ယၢ်လၢလၢပဲၤပဲၤလၢ တၢ်ဆိးကါတၢ်လီၤစၤအဟီၣ်ခိၣ်လီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ၊ လၢတၢ်ကသဒိသဒၢတၢ်ခွဲတၢ်ယၢ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ၊ ဒီးဒ်သိးတၢ်ကွဲမုၢ်သုတအိၣ်ဝဲဖဲတၢ်ဘၣ်စံၣ်ညီၣ်ပီတုတၢ်ဘၣ်ပးတၢ်ဂ့ၢ်လိၣ်ဘျီလိၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ကဆိးကါတၢ်လီၤစၤအဟီၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကြးဘၣ်တၢ်ပၣ်လီၤအီၤန့ၣ်လီၤ။

(၆၅) လၢဂ့ၢ်ဆၣ်ကမံးတံၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ပၤဆၢဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်သုးတၢ်ကျဲၤဒီး အံးထွဲကွၢ်ထွဲအဖီလၢန့ၣ် အိၣ်ဆိးလီၤကဝီၤတဖၣ်မ့တမ့ၢ်ဒုသဝီကရူၢ်တဖၣ် ကမံးတံၣ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်သုးကျဲၤပၤဆၢဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ် ကဘၣ်အိၣ်ဖျိၣ်သကိးဒီးထုးထီၣ်ဝဲဒၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢ ကဘၣ်တၢ်သူအီၤတဖၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤဒီး အတၢ်မၤနီၣ်မၤပၤတဖၣ်အတၢ်အိၣ်သးဒ်သိးတၢ်ကဆိးကါအီၤလၢ တၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤအဂီၢ်လီၤ။

က။ ဒ်သိးတၢ်ကသ့ၣ်ညါဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အမ့ၢ်အတီဘၣ်ပးဒီး ဟီၣ်ခိၣ်လၢထံဖိကီၢ်ဖိကလုၣ်ဒုၣ်ထၢတဖၣ်အိၣ်ဆိးဝဲ၊ မ့တမ့ၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်ဝဲတၢ်လၢ အဖီခိၣ်ဒ်တၢ်ဟဲလီၤစၤတုၢ်ဝဲဒ်သိး ဟံးဃၢဝဲလၢအစုပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ၊ ဖံးမၤတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤနီၤလီၤဒီးမၤတၢ်လၢအဖီခိၣ်ဒ်လဲၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ။

ခ။ လၢတၢ်ကပၣ်လီၤတၢ်တိၣ်မၤအဂီၢ် တၢ်ကဆိးကါဟီၣ်ခိၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်လၢကမျၢၢ်တၢ်အိၣ်သးအဂီၢ်၊ ခိၣ်ယၤန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်သးအဂီၢ်၊ ဒီးတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်အိၣ်သး ကသ့ဝဲအဂီၢ်လီၤ။

၈။ မြေအသုံးချမှု၊ မြေနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အငြင်းပွားမှုများနှင့် ကျူးကျော်မှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင်တည်ဆဲဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်မှန်ကန်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်နိုင်ရန်။

(၆၆) သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိအစိုးရဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ရိုးရာမြေအသုံးချမှုများနှင့် မှတ်တမ်းများပြုစုပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်-

က။ ရိုးရာမြေအသုံးချမှုအလေ့အထများကို ကျွမ်းကျင်သည့် တိုင်းရင်းသားပုဂ္ဂိုလ်များ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ညှိနှိုင်း၍ ၎င်းတို့ကိုလည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရမည်။

ခ။ လက်ရှိမြေအသုံးချမှုကို မှတ်တမ်းနှင့်မြေပုံများတွင် ဖော်ပြထားခြင်းရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ မြေအသုံးချလျက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ရိုးရာမြေလုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာရိုးရာမြေ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအလေ့အထများကို အသိအမှတ်ပြုကာကွယ်ရမည်။

ဂ။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအဖွဲ့အစည်းများတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သော အကျိုးသက်ဆိုင်သူတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ယင်းတို့၏ မြေအသုံးချမှုကို မှတ်ပုံတင်နိုင်ရန် တည်ဆဲဥပဒေများတွင်ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

(၆၇) ရှေးရိုးစဉ်လာမြေကို ရိုးရာနည်းလမ်းများဖြင့် စိုက်ပျိုးသော တစ်သီပုဂ္ဂလအကျိုးသက်ဆိုင်သူများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများ၏ မြေလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းနှင့် အငြင်းပွားမှုအပေါ် ဆုံးဖြတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုခေါင်းဆောင်များ၊ ရပ်မိရပ်ဘများနှင့် အမျိုးသမီးများပါဝင်စေရမည်။

- c. Make correct decisions in accordance with law related to land use, settlement of disputes and encroachment.
- (66) When preparing and revising customary land use maps and records of ethnic nationalities, the responsible government departments and organizations shall do the following:
- a. Consult with, and allow participation of, representatives and leaders of ethnic groups with knowledge of customary land use practices;
 - b. Formally recognize and protect the customary land tenure rights and related local customary land management practices of ethnic groups, whether or not existing land use is registered, recorded or mapped;
 - c. Recognize the rights of stakeholders who are members of ethnic nationality organizations, and recognize in existing laws in order to register their land use.
- (67) Ethnic leaders, elders and women shall be involved in decision making processes related to land tenure rights of individual stakeholders or groups practicing traditional cultivation methods on customary lands, monitoring, and dispute resolution mechanisms.

၈။ လၢတၢ်ဆိးကါဟီၣ်ခိၣ်ဒီး လၢတၢ်ဂ့ၢ်လိၣ်ဘျီလိၣ်ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဟံးန့ၢ် တလၢကွံၣ်တၢ်ဘၣ်သးဒီး ဟီၣ်ခိၣ်အဂ့ၢ်တဖၣ် တၢ်ကသ့စံၣ်ညီၣ်န့ၢ်တၢ် ဂ့ၢ်တီတီလိၣ်လိၣ်ဒ် တၢ်ပၣ်လီၤတၢ်ဘျၢအိၣ်ဝဲအသိးကသ့ဝဲအဂီၢ်လီၤ။

(၆၆) ပဒိၣ်အဝဲၤကျိၤဒီး တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ အကမၤအိၣ်ထီၣ်ထံဖိကီၢ်ဖိကလုၢ် ဒၣ်ထၢတၢ်လီၤစၢၤအဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤ ဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤယါတဖၣ်အခါန့ၢ် -

က။ ကဘၣ်ကွဲယုၣ်ဝဲဒၣ်ပှၤလၢန့ၢ်ပၢၢ်ထံဖိကီၢ်ဖိကလုၢ်ဒၣ်ထၢ အလုၢ်လၢ်ထူ သန့ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်သးကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်အဂ့ၢ်တဖၣ်ဒီး ကလုၢ်ဒၣ်ထၢခိၣ်န့ၢ် တဖၣ်လၢ စံးကတိၤတၢ်ပိၣ်သကိးဒီး မၤသကိးယုၣ်တၢ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်န့ၢ် လီၤ။

ခ။ ဟီၣ်ခိၣ်လၢဘၣ်တၢ်ဆိးကါအီၤအဖိခိၣ်န့ၢ် တၢ်မၤနီၣ်မၤယါဒီး ဟီၣ်ခိၣ် ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤတၢ်မ့ၢ် ပၣ်ဖျါအီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ တပၣ်ဖျါအီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ တၢ်စဲပ နီၣ်ယၢ်အီၤအိၣ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ တအိၣ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ တၢ်ကဘၣ်တူၢ်လိၣ်ဒီး ပၣ်ဂၢၢ် ပၣ်ကျၢဝဲဒၣ်ထံဖိကီၢ်ဖိကလုၢ်ဒၣ်ထၢသ့ၣ်တဖၣ် အလုၢ်လၢ်ထူသန့အ တၢ်သိၣ်တၢ်သီဒၣ်ဝဲတဖၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်ပၣ်ကဲဒီးသဒိသဒၢယၢ်အီၤန့ၢ် လီၤ။

ဂ။ လၢထံဖိကီၢ်ဖိကလုၢ်ဒၣ်ထၢ အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်အပူၤန့ၢ် ကရၢဖိလၢ ကြၢဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်အတၢ်ခွဲတၢ်ယၢ်တဖၣ် တၢ်ကဘၣ်တူၢ် လိၣ်ဝဲဒီး စဲပနီၣ်န့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢ အမၤဝဲဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢ ဘၣ်တၢ်ပၣ် ယၢ်အီၤအသိးန့ၢ်လီၤ။

(၆၇) တၢ်လီၤစၢၤအဟီၣ်ခိၣ်လၢ ဘၣ်တၢ်ဖိးအိၣ်မၤအိၣ်အီၤ ဒ်လုၢ်လၢ်အသိးလၢပှၤ တဂၤစုၣ်စုၣ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ ပှၤတဖုတကရၢမ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ တၢ်ခွဲတၢ်ယၢ် ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်မၤဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢ တၢ်ကစံၣ်ညီၣ်ပိတုအီၤ အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ တၢ်ကဘၣ်ခိးကွၢ်တၢ်အိၣ်အသးအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်၊ လၢတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပိတ တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၢ် ဒၣ်ထၢတကလုၢ်ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ် ဒုသဝီတၢ်လီၤတၢ်ကျဲ ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ဒီး ပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤတဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဝဲလၢ ပှၤစံၣ်ညီၣ် တၢ်တဖၣ် အကျါန့ၢ်လီၤ။

(၆၈) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာအရ လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသော မြေများသည် သစ်တောမြေ သို့မဟုတ် လယ်ယာမြေ သို့မဟုတ် မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းတို့တွင် အကျုံးဝင်လျက်ရှိပါက မြေအမျိုးအစားနှင့် မြေအတန်းအစားများ ပွင့်လင်းမြင်သာစွာသတ်မှတ်၍ မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ အကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို အကျိုးသက်ဆိုင်သူများပါဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အသုံးချလျက်ရှိသည့် မြေများကို မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မြေအမျိုးအစားပြန်လည်သတ်မှတ်ခြင်း မပြုသေးမီ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ ဆောင်ရွက်သည့်လုပ်ငန်းများမှအပ အခြားမြေအသုံးချခွင့်ပြုခြင်းအား ယာယီအားဖြင့် ဆိုင်းငံ့ထားရမည်။

(၆၉) အမျိုးသားမြေဥပဒေသစ်ပါ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ခိုင်မာသောမြေလုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တည်ဆဲဥပဒေများအရ အစိုးရက စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသောမြေများကို နှစ်ရှည်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ငှားရမ်းခြင်းကြောင့် မြေအမျိုးအစား ပြန်လည်သတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ရိုးရာထုံးတမ်းကန့်သတ်အစဉ်အလာအရ လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသောမြေများ မြေလုပ်ပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးမှုမရှိစေရန် အကာအကွယ်ဖြစ်ရမည်။

(၇၀) သစ်တောမြေ သို့မဟုတ် လယ်ယာမြေ သို့မဟုတ် မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့်မြေပေါ်တွင် အလှည့်ကျအနားပေး တောင်ယာမြေများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရိုးရာမြေအသုံးချမှုအခွင့်အရေးကို မှတ်ပုံတင်နိုင်ရေးအတွက် အမျိုးသားမြေဥပဒေသစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

- (68) The customary lands of ethnic groups used traditionally that fall under current forest land or farmland or vacant, fallow and virgin land classifications shall be transparently reviewed, registered, and protected as "customary land", in accordance with the Constitution of the Republic of the Union of Myanmar, and land allocation to any land user, other than for public purposes, shall be temporarily suspended until these lands are reviewed, recognized and registered as customary lands.
- (69) Provision in the new National Land Law relating to reclassification of customary land and land tenure right of ethnic groups shall be the protection against grants or leasing of land at the disposal of government allowed under any existing law.
- (70) Reclassification, formal recognition and registration of customary land use rights relating to rotating and shifting cultivation that exists in farmland, forestland, vacant land, fallow land, or virgin land shall be recognized in the new National Land Law.

(၆၈) တၢ်လီၤစၢၤအဟီၣ်ခိၣ်လၢ ထံဖိကီၢ်ဖိကလုၣ်ဒွဲးထၢတဖၣ်မၤအိၣ်ဝဲ မ့ၣ်ဝဲဒၣ်သ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်မ့ၣ်ဂ့ၤ။ စံၣ်လီၤပျဲၤလီၤတဖၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လီၤပျီၤဒီး ဟီၣ်ခိၣ်လၢ ပှၢ်တမၤအိၣ်တၢ်တဖၣ်။ ဒ်တၢ်အိၣ်အသးအတီၤဒၣ်ဝဲအသိး ဒ်သိးတၢ်ကသ့ၣ်ညါအီၤ လီၤတံၢ်လီၤဆဲးအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်စဲပနီၣ်အီၤဒီး ဒီသဒၢအီၤဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢဘၣ် တၢ်ပၣ်လီၤဝဲအသိးဒီး ပှၢ်လၢတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်ဒီးအီၤတဖၣ်ကဘၣ်မၤသကိးယုၣ်တၢ်လီၤ။ ဟီၣ်ခိၣ်လၢကဘၣ်တၢ်စဲပနီၣ်အီၤ ဒ်ကလုၣ်ဒွဲးထၢတဖၣ်ကမၤဘၣ်ဝဲအဂီၢ်မ့ၣ်ဂ့ၤ။ ကဘၣ်တၢ်နီၤဖးလီၤက့ၤအတၢ်အိၣ်သးအတီၤမ့ၣ်ဂ့ၤ။ မ့ၣ်တဘၣ်တၢ်မၤအီၤဒီးဘၣ်ဒီး မ့ၣ်တမ့ၣ်ဘၣ်လၢတၢ်သူၤအီၤလၢ ကမျၢၢ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်တြီၤယၢ်ပၣ်စၢၤအီၤ ဒ်သိးတၢ်သူၤတမၤတၢ်လၢ အဖိခိၣ်ဒိးတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

(၆၉) ထံကီၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢအသီလၢ အဘၣ်ယးဒီးဟီၣ်ခိၣ်လၢအိၣ်ယုၣ်ဒီး ထံကီၢ်ကလုၣ်ဒွဲးထၢ အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ် ဂၢ်ဂၢ်ကျၢၤကျၢၤလၢ ဘၣ်တၢ်ပၣ်လီၤအီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ် ဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်ဝဲခဲအံၤအသိး။ ဟီၣ်ခိၣ်လၢပဒိၣ်သ့ၣ်ကျဲၤဝဲပၢဒီး ပျဲပှၢ်မၤအီၤလၢ အါန့ၣ်အါလါသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၣ်ဂ့ၤ။ ဒီးလဲလီၤဝဲသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၣ်ဂ့ၤ။ ဖဲတၢ်ပၣ်လီၤက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ဒ်အတီၤဒၣ်ဝဲ အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ဒ်သိးကလုၣ်ဒွဲးထၢသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်တ့ၢ်ဝဲ ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်လီၤစၢၤအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် သုတလီၤမၤကွံၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဒီသဒၢ ယၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ။

(၇၀) သ့ၣ်ပှၢ်မ့ၣ်တမ့ၣ်စံၣ်လီၤမ့ၣ်တမ့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်လီၤပျီၤ။ အိၣ်ကလီၤဒီး ပှၢ်တမၤအီၤတဖၣ်ဒ်တၢ်ပၣ်လီၤဝဲအသိး အဖိခိၣ်န့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးဒီး ဘၣ်တၢ်ပၣ်အိၣ်ဘျးအီၤလၢ အဆၢကတီၢ်ဒၣ်ဝဲလၢ အမ့ၢ်ထူၤသန့အတၢ်ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ် အလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ကဘၣ်အိၣ်ဝဲဒ်သိး တၢ်စဲပနီၣ်အီၤကသ့အဂီၢ်ဒီး ကဘၣ်အိၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးလၢ ထံကီၢ်အတၢ်ဘျၢအပူၤန့ၣ်လီၤ။

- (၇၁) ပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်၊ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကို ခုခံနိုင်သည့် စွမ်းရည်များတိုးတက်စေရန်နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံစေရန်အလို့ငှာ ယင်းတို့၏ မြေလုပ်ပိုင်ခွင့်ခိုင်မာစေရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အထများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် နည်းပညာ၊ ဘဏ္ဍာငွေနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ လိုအပ်ချက်များ ပံ့ပိုးပေးရမည်။
- (၇၂) အပိုဒ် ၇၀ ပါဖော်ပြချက်များကို အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများကကူညီပံ့ပိုးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (၇၃) အမျိုးသားမြေဥပဒေသစ်တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု မြေအသုံးချမှုအခွင့်အရေးများနှင့်သက်ဆိုင်သော အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် ရိုးရာတိုင်းရင်းသားအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လက်တွေ့လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သတ်မှတ်နိုင်ရန် အမျိုးသားမြေဥပဒေသစ်တွင် ပါဝင်စေရမည့်အပြင် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရာတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူအများက လေးစား၍ ဩဇာတိက္ကရီသူများကို ပါဝင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (၇၄) မတရားသိမ်းဆည်းခံရခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အခြားအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ မိမိနေထိုင်လုပ်ကိုင်သောမြေကို စွန့်ခွာသွားရသော တိုင်းရင်းသားများ မိမိနေရပ်ဒေသသို့ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်လိုပါက နိုင်ငံတကာတွင်ကျင့်သုံးနေသော အကောင်းဆုံး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစံများနှင့်အညီ လုံလောက်သည့် မြေလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် နေထိုင်ခွင့်တို့ရရှိစေရန်စနစ်တကျ စီမံဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

- (71) Technical, financial and infrastructure support shall be made available to improve the land tenure security and agricultural practices of ethnic nationalities, in order to protect the environment, increase climate change resilience, and improve their food security.
- (72) Civil society and other organizations shall be encouraged to provide support indicated in paragraph 71. 73. In order to resolve disputes related to land use of ethnic groups, ethnic customary land dispute resolution procedures currently used shall be defined in the new National Land Law, and the respected influential representatives from the ethnic groups shall participate in dispute resolution decision making processes.
- (74) For ethnic nationals who lost their land resources where they lived or worked due to civil war, land confiscation, natural disasters or other causes, that desire to resettle to their original lands, adequate land use rights and housing rights shall be systematically provided in accordance with international best practices and human rights standards.

(၇၁) လၢတၢ်ဒီးသဒါခိၣ်ယၢ်တၢ်အိၣ်သးအဂီၢ်။ ဒ်သိးတၢ်တြီဆၢတၢ်စူၤတၢ်ယီၤ အဆၢကတီၢ် တၢ်လဲလိၣ်သးကဂ့ၤထီၣ်ဝဲအဂီၢ်ဒီး ကလုၣ်ဒၣ်ထာဖိတဖၣ်အတၢ် အိၣ်တၢ်အီၤ ကကူကလၢအဂီၢ် တၢ်ဖံးတၢ်မၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အခွဲးအယၢ်ကဂၢ် ကျၢဝဲဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကလဲၤထီၣ် လဲၤထီဝဲ။ ကျိၣ်စ့အတၢ်လိၣ်ဒီးခိၣ်တယၢ်အတၢ်လိၣ်တဖၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤစၢၤ အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ။

(၇၂) တၢ်ဂ့ၢ်ဖဲအဆၢဖိ(၇၀)ပၣ်ဖျါဝဲတဖၣ်န့ၣ် ကမျၢၢ်အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဒီး တၢ်က ရၢကရိအဂၤတဖၣ် အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်။ တၢ်ကဘၣ်သးကျဲၤဒီး မၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်န့ၣ် လီၤ။

(၇၃) လၢထံကီၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢအသီလၢ ဘၣ်ယးဒီးဟီၣ်ခိၣ်အပူၤန့ၣ် ဒ်သိးတၢ် ကသ့မၤဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးက့ၤ တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လိၣ်ဘျီလိၣ်လၢ အိၣ်ထီၣ် လၢ ကလုၣ်ဒၣ်ထာတဖၣ် အတၢ်မၤဟီၣ်ခိၣ်အဂီၢ် ပှၤလၢကစံၣ်ညီၣ်တဲၣ်တၢ်ဂ့ၢ် အကျါန့ၣ် ကဘၣ်အိၣ်ယုၣ်ဝဲဒီး ပှၤလၢကလုၣ်ဒၣ်ထာအကျါ။ ပှၤလၢဘၣ်တၢ်ပၣ် ကဲအီၤအါဒီး အိၣ်ဒီးစိကမီၤအသူးအသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

(၇၄) ပှၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဆူၣ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ။ လၢတၢ်ဒူးတၢ်ယၢ်အယိမ့ၢ်ဂ့ၤ။ န့ဆၢၣ် အတၢ်မၤဟးဂီၤအယိမ့ၢ်ဂ့ၤ။ မ့တမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အဂ့ၤအဂၤတဖၣ်အယိမ့ၢ်ဂ့ၤ။ ထံဖီကီၢ်ဖိတဂၤအံၤ ဘၣ်ပၣ်တ့ၢ်ကွံၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢ ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တ့ၢ်ဝဲအံၤဝံၤအ လီၢ်ခံ။ တၢ်မိၣ်ဟဲက့ၤဒီး ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်က့ၤတၢ်လၢ အလီၢ်အကျဲဒၣ်ဝဲန့ၣ်။ တၢ်ကဘၣ်သ့ဝဲထံကီၢ်အါဘ့ၣ် အတၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢလၢ အဂ့ၤကတၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်အပတီၢ်လၢ အထီၣ်ဘးပှၤကူပှၤကညီအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် ကဘၣ် တၢ်သးကျဲၤန့ၢ်အီၤဒ်သိး ကက့ၤမၤဘၣ်က့ၤဝဲဒၣ် ဟီၣ်ခိၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ အဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါဒီး ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

